

Sola kommune
Ansvar for hverandre

OVERGANG MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE 2017 – 2020

Innhold

OM DENNE PLANEN	3
Del 1. GRUNNLAGET FOR SAMARBEID OG SAMMENHENG	4
Samarbeid, sammenheng og overgang.....	4
Barnehagen og skolen sitt mandat og mål	5
Sikre en trygg overgang og mestre starten i skolen	5
Skape sammenheng i læringsinnholdet	6
Fagområdene i Rammeplanen og fagene i Lærerplanen	7
Del 2. INFORMASJON OM HVORDAN SAMARBEIDET SKAL SKJE I SOLA KOMMUNE	8
ÅRSJUL.....	8
Informasjon om de ulike møtepunktene	8
Kilder	12

OM DENNE PLANEN

Denne planen har som formål å styrke samarbeidet og sikre sammenhengen mellom barnehage og skole i Sola kommune. Barn skal oppleve at sin erfaring, kunnskap og evne blir viktig for overgangen mellom barnehage og skole. Barn og foreldre skal i Sola oppleve en god overgang, og barnet skal kjenne seg trygg og oppleve mestring. Barn og foreldre skal oppleve at barnehagen og skolen samarbeider også for å skape sammenheng i læringsinnholdet.

De aller fleste barna som begynner på skolen i Sola, har tidligere gått i barnehage. Ved å ha god sammenheng mellom barnehage og skole kan man i større grad legge til rette for et helhetlig opplæringsløp som ivaretar enkeltbarnets behov. Det er viktig at barns lærelyst og læringsstil ivaretas, støttes og utvikles så tidlig som mulig, slik at barn får mulighet for å bygge videre på kunnskap, erfaringer og ferdigheter fra barnehagen inn i skolen. Forskning viser at barn som får en god skolestart, har høyere sannsynlighet for å lykkes senere i livet (Fra eldst til yngst, s.39). Videre viser også forskning at barnehagelærere og lærere i skolen har lite kunnskap om hverandres mandat og hverdag (ibid. S. 13). Det er derfor nødvendig å bygge bro mellom barnehage og skole for å sikre læring og mestring hos barn og elever i Sola.

Planen er bygd opp i to deler:

Del 1. Grunnlag for samarbeid og sammenheng og Del 2. Informasjon om hvordan samarbeidet skal skje i Sola kommune. Vedlagt ligger også «Boka mi» og «Spørsmål for overgangssamtale mellom barnehage og skole». Sistnevnte dokument skal brukes som mal for overgangssamtale mellom barnehagelærer og lærer. Boka mi skal skolene dele ut til skolestarterne på besøksdag på skolen i mai/juni måned. Delene må ses i sammenheng, da de både synliggjør nasjonale mål på området og lokale tiltak som kan bidra til å realisere ambisjonene. Sola kommune har forventninger til at arbeidet skal gi ens praksis og sammenheng for barna uavhengig av hvilken barnehage eller skole de tilhører. I aktivitetene ligger imidlertid et rom for handling for den enkelte rektor og styrer. Sentrale krav skal kombineres med lokale løsninger.

Del 1. GRUNNLAGET FOR SAMARBEID OG SAMMENHENG

Samarbeid, sammenheng og overgang

Det er i de senere årene blitt stadig større interesse i Norge og internasjonalt for å få etablert tettere sammenheng og gode overgangsordninger for barn som går fra barnehage til skole. Fenomenet sees særlig i sammenheng med målene om tidlig innsats, tilpasset opplæring og livslang læring. Ulike begreper blir brukt på området som omhandler barnehagen og skolens samhandlinger (Kunnskapsdepartementet 2008).

Samarbeid omfatter alle former for samhandling og kontakt mellom institusjonene (Aukland 2010). Det kan dreie seg om utforming av felles planer, gjennomføring av felles aktiviteter og felles kompetansetiltak for ansatte i barnehage og skole.

Sammenheng retter søkelyset mot læringsinnholdet, faglig sammenheng og progresjon i planer og innhold. Barnet skal oppleve en trygg og god skolestart, og en god start i skolefritidsordningen. Sammenhengen skal sikre at hvert barn opplever å mestre gjennom progresjon og kontinuitet fra barnehage til skole.

Overgang fokuserer på den perioden der barnet forlater barnehagen og starter i skolen. Overgangsfasen omfatter dermed bare noen måneder i seksåringens liv, men må likevel sees på som en omfattende prosess som berører både barnet, familien og miljøet rundt. Sola kommune ønsker å fokusere på en helhetlig tilnærming til samhandling barnehage – skole. Det innebærer at planen både berører samarbeid, sammenheng og overgang. De ulike fenomenene forstås som gjensidig avhengige av hverandre og styrkes av å bli sett under ett.

Samarbeidet er omtalt i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* og i *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*, som er forskrift til henholdsvis barnehageloven og opplæringsloven. I *Prinsipper for opplæringen* står samarbeid med barnehagen omtalt i følgende avsnitt: «*Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og barnetrinn, barnetrinn og ungdomstrinn, ungdomstrinnet og videregående opplæring skal bidra til å lette overgangen mellom de ulike trinnene i opplæringsløpet*» (s. 6, Læreplan for Kunnskapsløftet).

I Rammeplan for barnehage er overgang til skole nevnt flere steder, og samarbeidet er særlig omtalt i kapittel 5.1 Grunnskolen, der det blant annet står følgende: «*Barnehagen skal, i samarbeid med skolen, legge til rette for barns overgang fra barnehage til første klasse og*

eventuelt skolefritidsordning. Dette skal skje i nært samarbeid med barnets hjem. Planer for barns overgang fra barnehage til skole må være nedfelt i barnehagens årsplan»

Kunnskapsdepartementet utarbeidet veilederen *Fra eldst til yngst* i 2008 og gir der retningslinjer og anbefalinger i arbeidet med å sikre gode overganger mellom barnehage og skole.

Barnehagen og skolen sitt mandat og mål

Ny rammeplan for barnehage som vil tre i kraft fra august 2017 sier følgende i høringsutkastet:

«Barnehage og skole er begge institusjoner for omsorg, oppdragelse, lek og læring. Barna vil møte både likhetstrekk og ulikheter mellom institusjonene. Barnehage og skole bør gi hverandre gjensidig informasjon om sine respektive virksomheter. Barnehagen og skolen har et felles ansvar for at barn kan møte ulikhetene med nysgjerrighet og tillit til egne forutsetninger for å mestre dem. Det må legges til rette for at barna kan ta avskjed med barnehagen på en god måte, glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehage og skole.»

Barnehagen og skolens mandat berører de samme barna. Barna har krav på sammenheng og helhet i oppvekst og læring, selv om institusjonene er ulike. Barnehage og skole representerer ulike trinn i danning og utdanning. Skolens formålsparagraf bruker begreper som *opplæring*, det å formidle og gi allmennkunnskap. Et viktig skille mellom barnehage og skole gjelder læringsmål. Rammeplanen og læreplanen formulerer målene ulikt. Skolens læreplaner i fag har mål for hva elevene skal kunne. Det er formulert kompetansemål på bestemte årstrinn i alle fag. Rammeplanen inneholder ikke *resultatmål* eller *kompetansemål*, men har *prosessmål*. Prosessmål peker på retning og hvordan arbeide for å sikre barn mange opplevelser, erfaringer og en god barndom på barns premisser. Rammeplanen har heller ingen inndeling etter alder. Små barn beste måte å lære på er ved å delta i estetiske læreprosesser, kroppslig tilnærming og der barnets eget initiativ står sentralt. Dette er en viktig faktor for tilrettelegging for læring i barnehage.

Sikre en trygg overgang og mestre starten i skolen

Skolestart innebærer mange forandringer og forskjeller for et barn. Barnet får en ny identitet ved at det blir en elev. Den nye statusen innebærer nye krav for atferd, barnet må lære seg klasserommets språk og regler. Barnet opplever også store forventninger fra

omgivelsene som for eksempel besteforeldre, barnehage og andre voksne i form av at de speiles mot det å snart begynne i skolen og hva som forventes av dem der med tanke på for eksempel påkledning, personlig hygiene og oppførsel. Noen barn kan oppleve overgangen som spesielt utfordrende, og barn med spesielle behov kan være blant disse. Sammenliknet med barnehagen, møter barn i skolen et større miljø og mer komplekse omgivelser, noe som kan gjøre det vanskelig for barnet å orientere seg. I barnehagen var femåringen eldst, på skolen er seksåringen yngst. I kombinasjon med at de begynner på skolen, begynner de fleste barn også i skolefritidsordningen (SFO). For barnet innebærer det ytterligere overganger og sosiale kontekster. De fysiske omgivelsene i barnehage og skole kan være forskjellige, og antallet voksne i barnehagen per barn er oftest større enn voksentettheten i skolen. Enkelte barn vil oppleve en ny tilværelse med økende krav og redusert støtte. Barn som er forberedt på hva som venter dem, mestrer skolesituasjonen bedre enn andre barn. En konsekvens av dette er at barn bør få mulighet for å bli kjent med skolens kontekst i forkant. Barn trenger først og fremst forståelse for samspillet, kulturen og reglene som kjennetegner skolen. Dette krever samspill mellom barnehagelærere, foreldre og lærere. Sammen må de hjelpe barna til å bli kjent med skolens rutiner, bygg osv. Barnet bør få møte og snakke med andre barn som har erfart overgangen og skolestarten, allerede før det begynner i skolen. Småskoleelever har stor legitimitet blant barnehagebarn. Kommunikasjon kan eksempelvis skje ved at elever på første trinn får besøke sin tidligere barnehage.

Skape sammenheng i læringsinnholdet

Både Kunnskapsløftet og Rammeplanen støtter seg til et sosiokulturelt perspektiv på danning og læring. Et sosiokulturelt læringssyn bygger på at læring skjer gjennom deltakelse i en sosial praksis. Dette læringssynet støttet ulike teoretikere som for eksempel John Dewey (1859-1952), Georg Herberg Mead (1868-1931), Lev Vygotsky (1886-1934) og Mikhail Bakhtin (1995- 1975). Dewey mente at kunnskap ble til gjennom aktivitet med andre mennesker. Han er kjent for sitt sitat: «*Learning by doing and reflection*», som innebærer læring gjennom handling og erfaring. Disse mener at et sosiokulturelt læringssyn innebærer et dynamisk syn på læring, hvor det ikke finnes en sannhet. Kunnskap er avhengig av den kulturen vi er en del av, og vi lærer gjennom hele livet. Lek og samvær bidrar til prososial utvikling, evnen til å ta kontakt og lytte til andre. I det sosiokulturelle læringssynet ansees

språket som det viktigste redskapet for tilegning av kulturelle koder og felles kunnskaper. Dette læringssynet er som sagt forankret i både Kunnskapsløftet og Rammeplanen, og er derfor en god plattform i overgangen mellom barnehage og skole.

Fagområdene i Rammeplanen og fagene i Lærerplanen

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) legger vekt på å se sammenheng mellom barnehagens rammeplan og skolens læreplaner. Det er derfor viktig å kjenne til hverandres fagområder og fag. Rammeplanen og Kunnskapsløftet peker på betydningen av språklig, sosial og kulturell kompetanse. Selv om det er ulike målformuleringer, er de syv fagområdene som blir presentert i Rammeplanen i stor grad de samme som barn senere vil møte igjen som fag i skolen.

Ordinær fagfordeling i grunnskolen	Fagområder i rammeplanen
Religion, livssyn og etikk	Etikk, religion og filosofi
Samfunnsfag	Nærmiljø og samfunn
Kunst og håndverk, musikk	Kunst, kultur og kreativitet
Matematikk	Antall, rom og form
Norsk	Kommunikasjon, språk og tekst
Naturfag	Natur, miljø og teknikk
Kroppsøving, Mat og helse	Kropp, bevegelse og helse

Konklusjon:

Felles møteplasser mellom barnehagelærere og lærere er nødvendig. Det er behov for å klargjøre og drøfte og informere om barnehagens og skolens mandat, målsettinger, innhold, arbeidsmåter og resultat. Det er derfor gunstig å ha nødvendige arenaer for å drøfte forhold knyttet til syn på barn, syn på læring og syn på profesjonene. Ved å ha god sammenheng i overlevering av informasjon kan man i større grad legge til rette for et helhetlig opplæringsløp som ivaretar enkeltbarnets behov. Det er viktig at barnet får mulighet til å bygge videre på kunnskap, erfaringer og ferdigheter fra barnehagen inn i skolen.

Del 2. INFORMASJON OM HVORDAN SAMARBEIDET SKAL SKJE I SOLA KOMMUNE

Sola kommune vil gjennom følgende føringer og praktiske tilrettelegginger sikre og utvikle samarbeid og sammenheng i overgang mellom barnehage og skole.

ÅRSHJUL

TIDSPUNKT	TILTAK	ANSVAR
SEPTEMBER	Samarbeidsmøte vedrørende barn med særskilte behov.	PPT
SEPTEMBER	Temasamling for rektorer og styrere i Sola kommune.	Barnehagesjef og skolesjef
NOVEMBER uke 45	Innskriving på skolen	Rektor
MARS	Foreldresamtaler i barnehagen	Styrer/barnehagelærer
APRIL/mai	Overføringssamtaler	Rektor og styrer
MAI	Barnehagen besøker nærmeste skole med skolestarterne.	Styrer(barnehagelærer
MAI/JUNI	Skolen arrangerer besøksdag for skolestartere og foreldre/foresatte. Boka mi deles ut. SFO deltar. <i>(Oppvekst avdeling skole ansvar for å trykke opp Boka mi og sende den ut til skolene.)</i>	Rektor Oppvekst avdeling skole
MAI/JUNI	Skolene arrangerer informasjonsmøte for foresatte/foresatte til barna som skal starte i skolen.	Rektor

Informasjon om de ulike møtepunktene

Møtepunktene i årshjulet er i tråd med retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet og plandokumenter for barnehage og skole i Sola.

Samarbeidsmøte vedrørende barn med særskilte behov

For barn med særskilte behov er det viktig å starte samarbeid med skolen på et tidlig tidspunkt. Noen har behov for særskilt tilrettelagt omsorgs- eller læringsmiljø og eventuelt spesialundervisning. Samarbeidet skal skje i nært samarbeid med barnets foreldre, og må etableres i god tid før barnet begynner i skolen, fortrinnsvis høsten før skolestart. Det kan i tillegg være aktuelt at barnehage og skole samarbeider med andre involverte aktører i overgangsfasen.

PPT har ansvar for å sette i gang dette arbeidet i september måned.

Felles samling for rektorer og styrere

I Sola kommune er det årlige møtepunkt mellom ledere i skole og barnehage. Sentrale tema for slike samlinger er overgang barnehage skole. Det vurderes fra år til år hvilke tema, fokus og form det skal være på disse treffpunktene.

Veilederen «Fra yngst til eldst» (2008) sier «En viktig faktor for å få til utvikling og endring er initiativet fra og forankring i barnehagens og skolens ledelse.» En forutsetning for samarbeid og sammenheng er at de ansatte i barnehagen og skolen kjenner til hverandres syn på barn, lek og læring, og at de også vet hvilke arbeidsmetoder som brukes. Erfaringer fra prosjektet *Barnehage + skole = sant!* viser at ansatte i barnehage og skole har lite kunnskap om hverandres fagfelt (KD, 2010). Både barnehagelærere og lærere har oppfatninger av hverandres roller, hverdag og institusjoner som tilsier at det må rettes et fokus på kunnskap om hverandre, noe som vil kreve at en samarbeider om å dele kunnskap, tolke mandat, og øke kunnskap og respekt for hverandre. Agenda for møter mellom barnehagelærere og lærere kan være:

- Fastsette møtedatoer og plan for barn med spesielle behov
- Plan for overlevering av informasjon for det enkelte barn.
- Refleksjon og diskusjon over aktuelle tema
- Planverk
 - Menneskesyn/Barnesyn
- Læringssyn
- Gjensidig forståelse av fagområder og fag

Skolesjef og barnehagesjef har ansvar for å sette i gang slike treff i september måned.

Innskriving

Barn og foreldre inviteres til skolen for innskriving i november i uke 45. Foreldre møter sammen med barnet etter avtale med skolen.

Rektor ansvarlig for å invitere barn og foreldre/foresatte.

Foreldresamtaler i barnehagen

I løpet av mars måned vil foreldre/foresatte til skolestarterne bli innkalt til foreldresamtale i barnehagen. Samtalen skal ta utgangspunkt i vedlegget «Relevante spørsmål for overgangssamtale mellom barnehage og skole». Målet er å bli enige med foreldre og foresatte hvilken informasjon barnehagen skal overbringe til skolen til det beste for barnets skolestart. Det bør opplyses om at foreldre/foresatte har mulighet for å gi informasjon om barnet til skolen dersom det er ønskelig.

Styrer/barnehagelærer har ansvar for gjennomføring av samtalene.

Overføringssamtaler mellom barnehage og skole

Samtale mellom barnehage og skole. Skole avgjør internt hvem som mottar informasjon. Det er hensiktsmessig at SFO deltar på denne informasjonen. Skjema som er utarbeidet som grunnlag for samtalen tas i bruk. Informasjon som gis må være godkjent fra foreldre og foresatte.

Rektor og styrer har ansvar for å koordinere dette i april/mai måned.

Overføringssamtaler mellom barnehage og skole

Samtale mellom barnehage og skole. Skole avgjør internt hvem som mottar informasjon. Det er hensiktsmessig at SFO deltar på denne informasjonen. Skjema som er utarbeidet som grunnlag for samtalen tas i bruk. Informasjon som gis må være godkjent fra foreldre og foresatte.

Rektor og styrer har ansvar for å koordinere dette i april/mai måned.

SFO som starten på skolegangen

SFO er ofte barnets første møtet med skolen. Barna har mulighet til å starte på SFO fra 1. august ved de fleste skoler, og SFO kan være med på å gjøre overgangen lettere for barna. Derfor er det viktig at personal fra SFO innlemmes i rutinen med overgangssamtaler mellom barnehage og skole i april/mai måned.

Rektor har ansvar for å kalle inn representant fra SFO til overføringssamtaler.

Barnehagen besøker nærmeste skole med skolestarterne

Barnehagen besøker en nærliggende skole slik at barna får kjennskap til skolens rom ute og inne. Skolen er en ny og usikker arena for barna og det er viktig at barna blir kjent med fasiliteter og karakteristiske sider ved skolen, så som tavle, klasserom, pult, skolegård, gymsal, osv. I slike møtepunkt kan tema være; elev, hva betyr det for et barn, informasjon om hvordan ting foregår på skolen, øke forståelse av hvilke aktiviteter som skjer i skolen, hva man gjør der, få kjennskap til hvem læreren er og bli kjent med det fysiske miljøet.

Styrer/barnehagelærer skal senest lage et slikt treffpunkt innen mai måned

Skolen arrangerer besøksdag for skolestartere og foreldre/foresatte

Skolen arrangerer og inviterer skolestarterne og foreldre/foresatte til besøksdag. Skolen deler ut «Boka mi» til barna. Barna får i denne boka mulighet for å tegne/vise bilder/ skrive om sine interesser, erfaringer fra barnehagen, ønsker og drømmer for skolestart osv. Dette er et godt utgangspunkt for skolen å bygge videre på. Barnets positive perspektiv vil på den måten bringes over i skolen og danne grunnlag for ny læring. Det er ønskelig at SFO deltar på denne dagen i mai/juni.

Rektor har ansvar for å kalle inn.

Ansvar for å trykke bøkene er Oppvekst avdeling skole.

Eventuelle andre møtepunkt:

Det er å anbefale at barnehagene og skolene også avklarer og setter i gang ~~et~~ samarbeid som kan gå over tid. For eksempel kan skoleelevene være en ressurs som lekevenn, fadder, lese bok for barn i barnehagen osv. Vennskap mellom alder vil oppstå, og barnehagebarnet blir tryggere i møtet med skolen. I sola har flere skoler og barnehager prøvd ut slike treffpunkt, og her er noen eksempler:

Skolestarterne blir invitert til å delta i morgensamling på skolen

Felles svømming med skolestarterne og 1. klassingene

Felles aktivitetsdag

Felles øvelse til 17.mai tog med påfølgende fest.

Styrer og rektor har ansvar for å avklare hvorvidt en kan lage slike møtepunkt.

Det kan også være ønskelig at barnehagene inviterer barn som går i 1.klasse til en besøksdag sammen med foreldre på ettermiddagstid. Elevene i skolen får dermed mulighet for å se tilbake til barnehagetiden, oppfriske minner og treffe igjen barna som fremdeles går i barnehagen. Elevene kan på denne måten gi skolestarterne et positivt bilde av det å begynne på skolen.

Styrer har ansvar for å eventuelt invitere til slike treffpunkt.

Kilder

Aukland, (Kvillo 2010). *Barnas Barnehage 1*. Gyldendal Norsk Forlag

KD, (2006). Læreplanverket for Kunnskapsløftet

KD, (2008). Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole. Oslo.

KD, (2008). Stortingsmelding nr. 41 (2008/2009). Kvalitet i barnehagen.

KD, (2011). Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

KD, (2013). Lov om barnehage